# Undervisningsplan for Uddannelse og job

## Formålet med undervisningen

Formålet med det obligatoriske emne Uddannelse og job er, at eleverne udvikler kompetencer til at træffe uddannelses-, job- og karrierevalg på baggrund af egne ønsker, interesser, værdier, færdigheder og forudsætninger.

Eleverne skal gennem skoleforløbet opnå:

- kendskab til egne ressourcer og interesser
- forståelse for forskellige former for arbejde og erhverv
- viden om uddannelsesveje og jobmuligheder
- erfaring med sammenhænge mellem uddannelse og arbejdsliv
- forståelse for et arbejdsmarked i forandring
- indsigt i forskellige arbejdsvilkår
- begyndende forståelse for selvstændighed og iværksætteri
- evne til at søge og vurdere information om uddannelse og job
- forståelse for betydningen af livslang læring
- grundlag for at træffe begrundede valg om egen fremtid.

Undervisningen skal hjælpe eleverne til gradvist at forbinde spørgsmålene:

**Hvem er jeg?**

**Hvad interesserer jeg mig for?**

**Hvad kan jeg?**

**Hvilke muligheder findes der?**

**Hvad kræver forskellige uddannelser og job?**

**Hvordan kan mine valg føre mig videre?**

Emnet indgår tværfagligt i skolens øvrige undervisning og knytter an til både teoretiske, praktiske og kunstneriske fag. Den brede undervisning giver eleverne mulighed for at møde forskellige arbejdsformer og opdage både egne styrker, udfordringer og interesser. Den eksisterende plan fremhæver netop denne sammenhæng mellem skolens brede faglighed, elevernes selvkendskab og deres senere uddannelses- og karrierevalg.

## Kompetenceområder og slutmål

| Kompetenceområde | Slutmål |
|---|---|
| **Personlige valg (PV)** | Eleven kan træffe karrierevalg på baggrund af egne ønsker og forudsætninger. |
| **Fra uddannelse til job (UJ)** | Eleven kan vurdere sammenhænge mellem uddannelser og erhvervs- og jobmuligheder. |
| **Arbejdsliv (AL)** | Eleven kan vurdere sammenhænge mellem egne valg og forskellige vilkår i arbejdsliv og karriere. |

## Emnets placering i skolens undervisningsstruktur

Uddannelse og job er et obligatorisk tværgående emne og ikke et selvstændigt almindeligt skemafag.

Det kan indgå gennem flere dele af skolens undervisning:

| Undervisningsområde | Uddannelse og job indgår gennem |
|---|---|
| **Tematime/klassens tid** | Personlige og faglige mål, uddannelsesvalg, vejledning, studieteknik, selvstændighed, fremtidsønsker og refleksion |
| **Hovedfag** | Historiske erhverv, industrialisering, teknologisk udvikling, arbejdsformer og samfundets forandring |
| **Kultur** | Arbejdsliv, rettigheder, arbejdsmarked, uddannelse, identitet, samfund og aktuelle problemstillinger |
| **Samfundsfag** | Arbejdsmarked, den danske model, løn, arbejdsvilkår, organisationer, økonomi, globalisering og iværksætteri |
| **Historie** | Håndværk, industrialisering, arbejderbevægelse og arbejdsmarkedets historiske udvikling |
| **Geografi** | Erhverv, landbrug, industri, handel, ressourcer og arbejdsformer lokalt og globalt |
| **Håndværk og håndarbejde** | Praktisk erfaring med materialer, håndværk, designprocesser og forskellige arbejdsfunktioner |
| **Madkundskab** | Fødevareproduktion, landbrug, køkkenfag, produktion og arbejdsgange |
| **Informatik** | Informationssøgning, kildekritik, undersøgelser af uddannelser og job samt digital præsentation |
| **Individuelt studiearbejde** | Research, uddannelsesundersøgelser, egne mål, portfolio, ansøgninger og refleksion i udskolingen |
| **Foredrag, besøg og vejledning** | Møder med uddannelser, arbejdspladser, fagpersoner og forskellige karriereveje |

## Tværfaglig sammenhæng med kompetenceområderne

Når eleverne reflekterer over egne interesser, styrker, udfordringer, værdier og fremtidsønsker, udvikles især **Personlige valg**.

Når eleverne undersøger uddannelsesveje, adgangskrav, indhold i uddannelser, erhverv og jobmuligheder, udvikles især **Fra uddannelse til job**.

Når eleverne møder arbejdspladser, undersøger arbejdsforhold, arbejder med arbejdsmarked, løn, rettigheder, iværksætteri og arbejdsmarkedets forandringer, udvikles især **Arbejdsliv**.

Et historisk forløb om håndværk eller industrialisering er derfor ikke automatisk Uddannelse og job. Det dokumenteres som Uddannelse og job, når der samtidig arbejdes bevidst med eksempelvis:

- erhverv
- arbejdsliv
- egne interesser
- uddannelsesveje

- jobmuligheder
- arbejdsmarked.

Dette passer også med skolens årsplanprincip om, at forskellige erhverv og arbejdsformer på mellemtrinnet kan mødes gennem andre fag uden nødvendigvis at blive registreret som et selvstændigt Uddannelse og job-forløb.

## Emnets udvikling

### Børnehaveklasse

Børnene vil naturligt møde mennesker, arbejde og forskellige funktioner i deres hverdag, men dette dokumenteres gennem børnehaveklassens egne kompetenceområder.

### 1. klasse

I begyndelsen tager undervisningen udgangspunkt i elevernes nære virkelighed.

Eleverne møder arbejde gennem:

- familie
- skole
- fritid
- mennesker i nærmiljøet
- fortællinger
- praktiske aktiviteter.

Der kan samtales om:

- Hvad er arbejde?
- Hvilke forskellige ting arbejder voksne med?
- Hvilke opgaver findes der på en skole?
- Hvad betyder det at hjælpe?
- Hvad kan man være god til?

På dette trin handler Uddannelse og job ikke om konkrete uddannelsesvalg, men om at udvikle et bredt billede af menneskers forskellige opgaver og arbejdsfunktioner.

Der arbejdes begyndende med **PV, UJ og AL**, sådan som den eksisterende plan beskriver progressionen fra elevernes nære hverdag.

### 2./3./4. klasse

På dette trin udvides elevernes billede af arbejde og erhverv.

### 2. klasse

Eleverne kan gennem fortælling, praktiske aktiviteter og mødet med nærmiljøet arbejde med:

- forskellige erhverv
- arbejdspladser
- håndværk
- praktiske opgaver
- arbejdsdeling

- menneskers forskellige færdigheder.

Eleverne kan fortælle om:

- hvad mennesker i deres familie eller omgivelser arbejder med
- hvilke arbejdsopgaver de kender
- hvad de selv synes er spændende.

Der lægges vægt på nysgerrighed frem for tidlige krav om valg.

## 3. klasse – håndværk, arbejde og erhverv

3. klasse har en særlig tydelig placering i den eksisterende plan.

Gennem hjemstavnslære og de praktiske håndværksfag møder eleverne forskellige håndværk og arbejdsprocesser.

Det kan eksempelvis være:

- landbrug
- byggeri
- træarbejde
- tekstilarbejde
- smedning
- madproduktion
- andre traditionelle og nutidige håndværk.

Eleverne får dermed konkret erfaring med, at arbejde kræver forskellige:

- færdigheder
- materialer
- redskaber
- arbejdsprocesser
- former for viden.

Arbejdet åbner samtidig for samtaler om andre beskæftigelsesmuligheder og om elevernes egne drømme og forestillinger om fremtiden.

## 4. klasse

I 4. klasse kan perspektivet udvides gennem historie, geografi og praktiske fag.

Eleverne møder forskellige erhverv og arbejdsformer i relation til fx:

- vikingetid
- handel
- søfart
- landbrug
- håndværk
- by og land
- dyr og naturressourcer.

Der arbejdes fortsat med brede erfaringer og spørgsmål om, hvordan menneskers færdigheder og opgaver hænger sammen med deres liv og det samfund, de lever i.

## 5./6. klasse

På mellemtrinnet udvides elevernes forståelse af erhverv, produktion og arbejdsliv, men Uddannelse og job behøver ikke planlægges som et selvstændigt fagområde.

## 5. klasse

Eleverne kan blandt andet møde:

- forskellige håndværk
- jordbrug
- produktion
- handel
- transport
- råvarer
- praktiske arbejdsprocesser.

I de praktisk-musiske fag får eleverne samtidig stadig mere erfaring med egne arbejdsformer.

De kan begynde at reflektere over:

- Hvilke opgaver synes jeg er interessante?
- Foretrækker jeg at arbejde praktisk, sprogligt, matematisk, kunstnerisk eller undersøgende?
- Hvornår arbejder jeg bedst?
- Hvad kræver øvelse af mig?

Dermed udvikles især **Personlige valg** gennem konkret erfaring.

## 6. klasse

Perspektivet udvides yderligere gennem arbejdet med Europa, byer, erhverv, produktion og forskellige samfund.

Eleverne kan undersøge:

- forskellige brancher
- arbejdsformer
- produktion
- handel
- erhverv i forskellige geografiske områder
- håndværk og teknologi.

De får samtidig større erfaring med:

- at gennemføre længere opgaver
- arbejdsdeling
- selvstændighed
- planlægning
- kvalitet
- ansvar for et færdigt produkt.

Dette giver et begyndende grundlag for senere at kunne koble egne færdigheder med uddannelses- og erhvervsmuligheder.

## 7./8./9. klasse

I udskolingen ændrer Uddannelse og job karakter.

Hvor de yngre elever hovedsageligt møder og oplever forskellige former for arbejde, skal udskolingseleverne i stigende grad kunne:

**undersøge → sammenligne → vurdere → vælge.**

Samlæsningen differentieres:

- **7. klasse:** orientering, selvkendskab og begyndende undersøgelse
- **8. klasse:** systematisk uddannelsesvejledning og møde med uddannelses- og erhvervsmuligheder
- **9. klasse:** begrundede valg, overgang til ungdomsuddannelse og større fokus på konkret arbejdsliv.

## 7. klasse – selvkendskab og begyndende karriereperspektiv

I 7. klasse begynder eleverne mere bevidst at undersøge sammenhængen mellem egne interesser og mulige fremtidige veje.

### *Personlige valg*

Eleverne kan arbejde med:

- interesser
- værdier
- styrker
- udfordringer
- arbejdsformer
- faglige præferencer
- praktiske færdigheder
- samarbejdsevner
- egne mål.

Det centrale er ikke at beslutte sig tidligt, men at opbygge et mere nuanceret billede af sig selv.

Eleverne kan eksempelvis reflektere over:

**Hvad interesserer mig?**

**Hvad er jeg god til?**

**Hvad vil jeg gerne blive bedre til?**

**Hvordan arbejder jeg bedst?**

**Hvad betyder noget for mig i et fremtidigt arbejde?**

**Fra uddannelse til job**

Eleverne introduceres til, at der findes forskellige veje gennem uddannelsessystemet og arbejdslivet.

Der kan arbejdes med:

- forskellige typer ungdomsuddannelser
- erhvervsuddannelser
- gymnasiale uddannelser
- praktiske og boglige uddannelsesveje
- forskellige erhverv og brancher.

På dette trin er formålet primært at åbne muligheder og skabe nysgerrighed.

### *Arbejdsliv*

Eleverne kan arbejde med:

- fritidsjob
- ungarbejde
- forskellige brancher
- arbejdsopgaver
- løn
- arbejdstid
- ansvar på en arbejdsplads.

## 8. klasse – uddannelsesmuligheder og konkret afprøvning

I 8. klasse bliver arbejdet mere målrettet.

### *Personlige valg*

Eleven arbejder videre med:

- egne ressourcer
- interesser
- værdier
- færdigheder
- fremtidsønsker
- uddannelsesmæssige forudsætninger.

Eleven skal begynde at kunne koble:

**egne mål ↔ uddannelsesmuligheder ↔ mulige job.**

**Fra uddannelse til job**

Eleverne undersøger mere systematisk:

- ungdomsuddannelser
- uddannelsernes indhold
- krav og forventninger
- mulige videre uddannelsesveje
- hvilke job forskellige uddannelser kan føre til.

Der kan indgå:

- vejledningsaktiviteter
- besøg på uddannelsesinstitutioner
- introduktionskurser
- brobygning
- virksomhedsbesøg
- informationsarrangementer.

De konkrete tilbud afhænger af det enkelte skoleår og beskrives derfor i årsplanen og den konkrete vejledningsplan, ikke som faste arrangementer i den overordnede undervisningsplan.

Oplevelserne skal efterbehandles, så eleverne ikke alene besøger et sted, men også reflekterer over:

- Hvad oplevede jeg?

- Hvad overraskede mig?
- Hvad kunne jeg se mig selv i?
- Hvilke krav stiller denne vej?
- Hvilke alternativer findes der?

### *Arbejdsliv*

8. klasse kan møde konkrete arbejdsfunktioner gennem praktiske forløb, håndværk, produktion, virksomhedsbesøg eller andre autentiske arbejdslivserfaringer.

Eleverne skal kunne opleve og undersøge konkrete arbejdsprocesser, krav, samarbejdsformer og arbejdsvilkår.

## 9. klasse – valg, overgang og arbejdsliv

I 9. klasse får Uddannelse og job en særlig betydning, fordi eleverne står foran overgangen fra grundskolen til næste uddannelses- eller beskæftigelsestrin.

Her skal de tre kompetenceområder **PV, UJ og AL** bringes tydeligt sammen.

### *Personlige valg i 9. klasse*

Eleven skal have mulighed for at:

- formulere egne mål for uddannelse, job og karriere
- beskrive egne interesser
- identificere egne ressourcer og færdigheder
- forholde sig til egne forudsætninger
- undersøge sammenhænge mellem egne værdier og mulige karriereveje
- sammenholde flere forskellige uddannelsesmuligheder
- begrunde egne valg
- overveje alternative veje
- forstå, at valg kan ændres gennem livet.

**Fra uddannelse til job i 9. klasse**

Eleven skal have mulighed for at:

- redegøre for mulige sammenhænge mellem uddannelse og job
- undersøge relevante ungdomsuddannelser
- kende til forskellige uddannelsesveje
- forstå, at samme erhverv kan nås gennem forskellige veje
- undersøge jobmuligheder lokalt, nationalt og internationalt
- finde information om uddannelser og job
- vurdere information kritisk
- undersøge uddannelsers og jobs indhold og krav
- undersøge muligheder for selvstændig virksomhed og iværksætteri
- sammenholde forskellige muligheder med egne ønsker og forudsætninger.

### *Arbejdsliv i 9. klasse*

Eleverne skal have mulighed for at undersøge:

- ansatte og selvstændige
- arbejdsmarkedets organisering
- forskellige arbejdsvilkår

- arbejdstid
- løn
- rettigheder og pligter
- arbejdsmiljø
- brancher
- karriereveje
- iværksætteri
- arbejdsmarkedets forandring
- teknologi og nye arbejdsformer
- livslang læring.

Samfundsfaget giver en naturlig ramme for blandt andet arbejdsmarked og den danske model.

Eleverne skal forstå, at det arbejdsmarked, de senere bliver en del af, ikke er statisk. Uddannelse afsluttes derfor heller ikke nødvendigvis én gang for alle. Den eksisterende undervisningsplan fremhæver direkte, at eleverne skal have viden om et foranderligt arbejdsmarked og kunne vurdere betydningen af livslang læring og innovation i arbejdsliv og karriere.

## Erhvervspraktik og andre autentiske møder med arbejdslivet

Erhvervspraktik i 9. klasse er en central funktion og er en mulighed for tidlig professionsafklaring.

Erhvervspraktik eller tilsvarende autentiske møder med arbejdslivet kan give eleverne erfaring med:

- mødetider
- arbejdsopgaver
- samarbejde
- ansvar
- kommunikation
- arbejdsmiljø
- krav til faglighed
- praktiske arbejdsrutiner
- forholdet mellem uddannelse og konkrete arbejdsfunktioner.

Et praktikforløb bør både forberedes og efterbehandles.

### *Før forløbet*

Eleven kan undersøge:

- virksomheden eller arbejdspladsen
- arbejdsområdet
- uddannelsesveje
- forventninger
- egne mål med opholdet.

### *Efter forløbet*

Eleven kan reflektere over:

- Hvilke arbejdsopgaver mødte jeg?
- Hvilke kompetencer krævede arbejdet?
- Hvad fungerede godt for mig?

- Hvad var udfordrende?
- Hvilken uddannelse kræver området?
- Har erfaringen ændret mine forestillinger om arbejdslivet?

På den måde bliver praktikken undervisning og ikke alene et ophold uden for skolen.

## Særligt fokus i 9. klasse

### *Personlige valg (PV)*

Ved skoleforløbets afslutning skal eleven have haft mulighed for at:

- identificere egne interesser og ressourcer
- formulere personlige mål
- sammenholde egne forudsætninger med forskellige muligheder
- undersøge konsekvenser af forskellige valg
- formulere alternative planer
- træffe og begrunde et uddannelsesvalg i et job- og karriereperspektiv.

**Fra uddannelse til job (UJ)**

Eleven skal have haft mulighed for at:

- undersøge forskellige uddannelsesveje
- forklare sammenhænge mellem uddannelse og job
- finde og vurdere information om uddannelse og erhverv
- anvende kildekritisk informationssøgning
- undersøge indhold og krav i konkrete uddannelser og erhverv
- vurdere flere mulige uddannelses- og jobveje
- undersøge iværksætteri og selvstændigt erhverv
- forstå, at uddannelses- og karriereveje kan være forskellige og foranderlige.

### *Arbejdsliv (AL)*

Eleven skal have haft mulighed for at:

- undersøge forskellige arbejdsvilkår
- sammenligne forskellige brancher og arbejdsformer
- kende til muligheder og betingelser for ansatte og selvstændige
- undersøge arbejdsmarkedets forandringer
- forbinde eget uddannelsesvalg med mulige arbejdsliv
- forstå betydningen af livslang læring
- reflektere over betydningen af innovation og teknologisk udvikling for fremtidens arbejdsmarked.

## Samarbejde om vejledning

I udskolingen skal undervisningen i Uddannelse og job hænge sammen med den uddannelsesvejledning og de vejledningsaktiviteter, eleverne deltager i.

Skolen og relevante vejledningsaktører kan samarbejde om blandt andet:

- orientering om uddannelsesmuligheder

- besøg og introduktionsaktiviteter
- brobygning
- praktik
- individuelle og kollektive vejledningsaktiviteter
- information til elever og forældre.

## Informationssøgning og kildekritik

Eleverne skal lære, at oplysninger om uddannelse og job skal undersøges systematisk.

De kan arbejde med spørgsmål som:

**Hvem står bag informationen?**

**Er oplysningerne aktuelle?**

**Hvilke adgangskrav gælder?**

**Hvad består uddannelsen faktisk af?**

**Hvilke jobmuligheder nævnes?**

**Kan oplysningerne bekræftes andre steder?**

**Er der forskel på information og reklame?**

I de ældste klasser skal eleven kunne anvende denne information aktivt i sine egne overvejelser om uddannelse og job.

## Arbejdsformer

Undervisningen kan gennem skoleforløbet blandt andet omfatte:

- fortællinger om arbejde og erhverv
- praktiske håndværksprocesser
- samtaler om interesser og styrker
- individuelle refleksioner
- personlige og faglige mål
- erhvervsprofiler
- research om uddannelser
- informationssøgning
- kildekritik
- møder med fagpersoner
- foredrag
- virksomhedsbesøg
- besøg på uddannelsesinstitutioner
- introduktionsforløb
- brobygning
- praktik
- temaundervisning
- arbejde med cases
- gruppearbejde

- individuelle vejledningsaktiviteter
- mundtlige fremlæggelser
- portfolio.

De konkrete aktiviteter fastlægges i årsplanen efter klassetrin og de aktuelle muligheder.

## Evaluering og dokumentation

Da Uddannelse og job er et tværgående obligatorisk emne, skal det være muligt at se i skolens dokumentation, hvornår og hvordan der faktisk er arbejdet med emnets tre kompetenceområder.

Dokumentationen kan blandt andet bestå af:

| Dokumentationsform | Kan vise |
|---|---|
| **Refleksion over egne styrker og interesser** | Personlige valg |
| **Personlige/faglige mål** | Elevens begyndende karriereovervejelser |
| **Uddannelsesundersøgelser** | Viden om uddannelsesveje og jobmuligheder |
| **Kildekritiske søgeopgaver** | Evnen til at finde og vurdere information |
| **Erhvervsprofiler** | Forståelse for sammenhæng mellem uddannelse og job |
| **Praktikforberedelse og -evaluering** | Arbejdsliv, egne forudsætninger og konkret professionsafklaring |
| **Besøgs- og brobygningsrefleksioner** | Vurdering af uddannelsesmuligheder |
| **Faglige opgaver om arbejdsmarkedet** | Arbejdsvilkår, ansatte, selvstændige og arbejdsmarkedets udvikling |
| **Portfolio** | Elevens progression i selvkendskab, valg og fremtidsrefleksion |

## Samlet progression

Uddannelse og job bevæger sig gennem skoleforløbet:

**fra at møde forskellige former for arbejde til at forstå forskellige erhverv**

**fra nysgerrighed på voksnes arbejdsopgaver til undersøgelse af uddannelser og job**

**fra praktiske erfaringer med håndværk til forståelse af faglige kompetencer**

**fra "hvad vil jeg være?" til "hvilke interesser, værdier og færdigheder har jeg?"**

**fra brede fremtidsdrømme til realistiske og begrundede uddannelsesovervejelser**

**fra at modtage information til selv at kunne søge og vurdere den**

**fra at høre om arbejdslivet til selv at møde det gennem besøg og praktik**

**fra forestillinger om arbejde til forståelse af arbejdsvilkår, arbejdsmarked og karriere**

**fra et valg efter 9. klasse til forståelsen af uddannelse og læring som noget, der kan fortsætte gennem hele livet.**

Det samlede mål er, at eleverne forlader skolen med bedre kendskab til sig selv, deres muligheder og den verden af uddannelse og arbejde, de skal navigere i, og at de har redskaber til at træffe et begrundet næste valg uden at forstå dette valg som en endelig fastlæggelse af hele deres fremtid.